ר' שמעון אומר כל זמן שהיא תובעת כתובתה היורשין משביעין אותה ואם אינה תובעת כתובתה אין היורשין משביעין אותה: **גמ'** סבר רמי בר חמא למימר שבועה דאורייתא דקא טען מאתים וקא מודה ליה במאה הויא ליה הודאה במקצת הטענה וכל המודה במקצת הטענה ישבע אמר רבא שתי תשובות בדבר חדא דכל הנשבעין שבתורה נשבעין ולא משלמין והיא נשבעת ונוטלת ועוד אין נשבעין על כפירת שעבוד קרקעות אלא אמר רבא מדרבנן דפרע דייק דמיפרע לא דייק ורמו רבנן שבועה עלה כי היכי דתידוק איבעיא להו פוגמת כתובתה בעדים מהו אם איתא דפרעה בעדים הוה פרע לה או דלמא איתרמויי איתרמי ליה ת"ש הכל הנשבעין שבתורה נשבעין ולא משלמין ואלו נשבעין ונוטלין השכיר והנגזל והנחבל ושכנגדו חשוד על השבועה וחנוני על פנקסו והפוגם שטרו שלא בעדים בעדים אין בעדים לא לא מיבעיא קאמר לא מיבעיא בעדים דודאי צריכה שבועה אבל שלא בעדים אימא תיהוי כמשיב אבידה ותשקול בלא שבועה קמ"ל איבעיא להו הפוגמת כתובתה פחות משוה פרוטה מהו מי אמרינן כיון דקא דייקא כולי האי קושטא קא אמרה או דלמא איערומי קא מערמא תיקו איבעיא להו פוחתת כתובתה מהו מי אמרינן היינו פוגמת או דלמא פוגמת מודיא במקצת הא לא קא מודיא במקצת ת"ש פוחתת תפרע שלא בשבועה כיצד היתה כתובתה אלף זוז ואמר לה התקבלת כתובתיך והיא אומרת לא התקבלתי ואינה אלא מנה נפרעת שלא בשבועה במאי גביא בהאי שטרא האי שטרא חספא בעלמא הוא אמר רבא בריה דרבה באומרת אמנה היתה לי ביני לבינו: עד אחד מעידה שהיא פרועה: סבר רמי בר חמא למימר שבועה דאורייתא דכתיב לא יקום עד אחד באיש לכל עון ולכל חטאת לכל עון ולכל חטאת הוא דאינו קם אבל קם הוא לשבועה ואמר מר כל מקום שהשנים מחייבין אותו ממון אחד מחייבו שבועה אמר רבא שתי תשובות בדבר חדא דכל הנשבעין שבתורה נשבעין ולא משלמין והיא נשבעת ונוטלת ועוד אין נשבעין על כפירת שיעבוד קרקעות אלא אמר רבא מדרבנן כדי להפיס דעתו של בעל אמר רב פפא

אי

ר"ש אומר כו'. בגמ' מפרש אהייא קאי: **גמ' שבועה דאורייתא.** ונפקא מינה דלא מפכינן לה: **נשבעין ולא משלמין.** מי שתובעין אותו נשבע שנאמר ולקח בעליו ולא ישלם מי שעליו לשלם הוא נשבע: כל שטרות שיעבוד קרקעות הן ואין נשבעין על הקרקעות כדאמרינן בשבועות (דף מב:) ובהזהב (ב"מ נז:): **אלא אמר רבא מדרבנן.** היא שבועה זו מ"ט דפרע דייק כו'. וא"ת בלא פוגם נמי הא קיימא לן (א) בשבועות דאי א"ל אישתבע לי דלא פרעתיך משבעינן ליה והאי נמי הא קא טעין ליה פרעתיך ומה צורך בפגימה וכן בעד אחד מעידה שפרועה בלא עד נמי משבעינן לה הא פרכינן ליה בשבועות מה בין זה לפוגם שטרו ומשנינן לה הכי התם כי פגים וא"ל האי פרעתיך משבעינן ליה ואפי' לא טען לו זה השבע לי אבל כי לא פגים אפי' א"ל פרעתיך אי לא א"ל בהדיא אישתבע לי אמרינן ליה זיל שלים דהא נקיט שטרא: **פוגמת כתובתה בעדים.** התקבלתי מנה ובפני עדים קיבלתיו: **מי אמרי' אי איתא דפרעה טפי בעדים הוה פרע.** דהא דק וקא אייתי עדים לפרעון מנה קמא: **או דלמא.** לאו משום דדק הוא אלא איתרמויי איתרמי דהוו עדים התם בההוא זימנא: **ואלו נשבעין ונוטלין.** שתקנו חכמים לישבע וליטול וטעמייהו מפורש בשבועות בפ' כל הנשבעין: **שכיר.** אמר לו תן לי שכרי והוא אומר נתתי: **נגזל.** דאוהו שנכנס בביתו אמר לו תן לי כליי שנטלת והוא אומר לא נטלתי והעדים ראו שיצא והכלים תחת כנפי טליתו ולא ידעו מה: **הנחבל.** ראוהו שנכנס לתוך ביתו וידו שלם ויצא חבול אמר לו חבלת בי והוא אומר לא חבלתי: **וחנוני על פנקסו.** שכותב בו הקפותיו כך צוני פלוני לתת לפועליו ונתתי להם והם אומרים לא נטלנו שניהם נשבעין ונוטלין הימנו: **דודאי צריכה שבועה.** על השאר דהא דקא מודיא כהאי מנה משום עדים הוא ולאו השבת אבידה היא: **תיהוי כמשיב אבידה.** שהרי יש לה שטר שלם עליו ואי בעיא הויא אמרה לא קבלתי כלום: **פחות פחות משוה פרוטה.** כמנה שהיא מודה עליו שקיבלה עושה עמו חשבון כך נתת לי ביום פלוני וכך ביום פלוני ומצרפתן כחשבון אפילו פחות משוה פרוטה: **מהו.** צריכה שבועה על השאר או לא: **פוחתת.** היתה כתובתה אלף זוז כתוב בשטר והוא אומר התקבלת כולה והיא אומרת לא התקבלתי כלום אבל מודה אני שלא התניתי עמי לכתובתי אלא מנה: **מודיא במקצת.** שנתקבלה קצת: **במאי גביא.** אפילו ההוא מנה: **בהאי שטרא.** הא חספא בעלמא הוא שהיא אומרת מזוייף הוא: **באומרת אמנה היתה ביני לבינו.** שהשטר נכתב ונחתם כהוגן ובפני העדים קבל עליו אלף זוז אבל הוא האמין כי שלא אתבענו אלא מנה: **אחד מחייבו שבועה.** על ממון שאילו היו שנים היה משלם עכשיו ישבע שהעד מכחש:

אי

אמר רבא שתי תשובות בדבר. תימה לרשב"א אמאי איצטריך שלישית דמפני מה אמרה תורה דמודה מקצת הטענה ישבע משום דאישתמוטי קא משתמיט ואמר רחמנא רמי שבועה עליה כי היכי דלודי (לעיל דף יח.) והאי טעמא לא שייך הכא כלל:

דמיפרע לא דייק. ודוקא נפוגם הוא דאיכא למימר הואיל ופרע במקצת יכול להיות שפרע הכל אבל בלא פוגם לא אמרינן דלא דייק ולא שייך כאן מיגו הואיל וטעמא משום דלא דייק הוא דהוא סבור שידקדק ולא דקדק כמו שמצינו בהאשה שהלכה (יבמות דף קיד: ושם) מת בעלי במלחמה אינה נאמנת אף על גב דאיכא מיגו דאי בעיא אמרה מת על מטתו והיינו משום דאמרה בדדמי דזימנין דמתו ליה בגירא או ברומחא וסברה דמת ומיהו קשה לר"י דבריש פרק כל הנשבעין (שבועות מה: ושם) גבי שכיר בזמנו נשבע ונוטל אמרינן לא שנו אלא ששכרו בעדים אבל שכרו שלא בעדים מתוך שיכול לומר לא שכרתיך מעולם יכול לומר שכרתיך ונתתי לך שכרך ואמאי מהימן במיגו והא טעמא דשכיר נשבע ונוטל בשכרו בעדים משום דבעה"ב טרוד בפועליו וסבור שפרעו כדאמר התם דאפילו שבועה לא היה צריך השכיר אלא כדי להפיס דעתו של בעל הבית: **ואלו** נשבעין ונוטלין השכיר כו'. תימה אמאי לא תני כל הני דמתניתין בשלמא לתנא דמתניתין דשבועות (דף מד:) איכא למימר דלא תני אלא הנהו דס"ד למימר דאין נוטלין אפילו בשבועה דלהכי קאמר האי לישנא נשבעין ונוטלין ולא קאמר אין נפרעין אלא בשבועה כמו במתני' אבל האי תנא דברייתא כיון דחשיב פוגם שטרו אמאי לא תני נמי כל הני דמתני' וי"ל דהאי תנא לא חשיב פוגם שטרו בא מכח השטר כי הני אחריני דמתני' כיון דהוא עצמו מודה שאינו חייב לו כל הכתוב בשטר אלא מודה שפרע מקצת ואיצטריך שפיר לאשמועינן דנוטלין:

אבל שלא בעדים אימא תהוי כמשיב אבידה. ואף על גב דטעמא משום דמיפרע לא דייק וא"כ אפילו שלא בעדים נמי אלא משום דסלקא דעתין שלא בעדים שהוא זכור מקצת הפריעה א"כ ודאי דקדק קמ"ל:

או דלמא פוגמת מודיא במקצת. פירוש ואיכא למימר לאו דוקא ומדנפרעה מקצת נפרעה כולה אבל הא דלא מודיא דנפרעה כלל לא שייך האי טעמא אבל תימה לי א"כ כל שעה אתיא לאיערומי לפחות:

האי שטרא חספא בעלמא הוא. ואין לאשה להוציא מן הבעל כתובה הואיל והוא מוחזק וכדאמרינן בחזקת הבתים (ב"ב דף לג: ושם) היכא דקיימי זוזי ליקום גבי ההוא דא"ל לחבריה מאי בעית בהאי ארעא א"ל מינך זבנתה והא שטרא א"ל האי שטרא חספא בעלמא הוא גחין לחיש ליה (ב) לרבא א"ל אין שטרא חספא בעלמא דזיופי הוא כו' אמר רבא מה לי לשקר אי בעי אמר שטרא מעליא הוא כו' ומסקינן היכא דקיימא ארעא תיקום והיכא דקיימי זוזי ליקום:

ועוד אין נשבעין על כפירת שיעבוד קרקעות. מקשין הא בפרק הזהב (ב"מ דף נז:) דילפינן דאין נשבעין על כפירת שיעבוד קרקעות היינו מהנהו קראי דאיירי בשבועה שע"י הודאת עצמו כמו אבל בשבועה שע"י עד אחד לא אשכחן ואין לומר דמקמא שוים דהא אשכחן בהם חילוק למילתא אחריתי בשבועת הדיינין (שבועות דף מ. ושם) דאמרינן אמר ר"נ אמר שמואל לא שנו דהטענה

עין משפט נר מצוה

נב א מיי' פ"א מהל' טוען ונטען הל' א ופי"א מהל' שבועות הל' ה סמג עשין צה טוש"ע ח"מ סימן פז סעיף א:

נג ב מיי' פ"ה מהל' טוען הל' א סמג עשין צה טוש"ע ח"מ סימן צה סעיף א:

נד ג מיי' פי"ד מהל' מלוה ולוה הלכה א סמג עשין צד טוש"ע אה"ע סי' צו סעיף יא וטוש"ע ח"מ סימן פד סעיף א [וברב אלפס שבועות פ"ז דף שו.]:

נה ד מיי' פט"ז מהל' אישות הל' טו סמג עשין מח טוש"ע אה"ע שם סעיף ו וטוש"ע ח"מ שם:

נו ה מיי' פ"א מהלכות טוען ונטען הל' ג ופ"ב הלכה ד סמג עשין צה עם טוש"ע ח"מ סי' פט סעיף א:

נז ו מיי' פ"א שם הל' ב סמג עשין ע טוש"ע שם וסעיף ב:

נח ז מיי' פ"ד מהלכות גזילה הלכה א סמג עשין עג טוש"ע ח"מ שם וסי' ל סעיף א:

נט ח מיי' פ"ה מהל' חובל ומזיק הלכה ד סמג עשין ע טוש"ע ח"מ סי' פט סעיף א וסי' ל סעיף טו:

ס ט מיי' פ"ב מהל' טוען ונטען הל' ד סמג עשין לה טוש"ע ח"מ סי' פט סעיף א וסי' לג סעיף א:

סא י מיי' פט"ז מהלכות מלוה ולוה הלכה ה סמג עשין לג טוש"ע ח"מ סי' פט סעיף א וסי' לא סעיף א:

סב כ מיי' פט"ו מהל' אישות הל' יד סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' צו סעיף ו וטוש"ע ח"מ סי' פד סעיף א:

סג ל מ מיי' שם הלכה יח סמג שם טוש"ע אה"ע שם סעיף יד וטור ש"ע ח"מ שם סעיף ד:

סד נ מיי' פ"ה מהלכות עדות הל' א ופ"א מהל' טוען ונטען הלכה א ופי"א מהל' שבועות הל' ה סמג עשין צה ועא ולאוין רינ טוש"ע ח"מ סי' פז סעיף א:

מסורת הש"ס

א) [שבועות מד:], ב) [ב"מ ד:], ג) [שבועות מד: וש"נ], ד) שם, ה) [ליתא במשנה שם אלא בברייתא עי' תוס' ד"ה ואלו], ו) שבועות מ. [ע"ש], ז) [לקמן פח.], ח) [שמות כב], ט) [עי' ביאור היטב ברש"י דשבועות מה. ד"ה ולקח], י) [דף מא.], כ) [דף מה. ואילך], ל) [ועי' תוס' שבועות מה: ד"ה מתוך], מ) [וע"ע תוס' לעיל פ. ד"ה ישבע ותוס' שבועות מד: ד"ה כל ותוס' ב"מ לד: ד"ה שמא].

◆

תורה אור השלם

ו. לֹא יָקוּם עֵד אֶחָד בְּאִישׁ לְכָל עָוֹן וּלְכָל חַטָּאת בְּכָל חֵטְא אֲשֶׁר יֶחֱטָא עַל פִּי שְׁנֵי עֵדִים אוֹ עַל פִּי שְׁלֹשָׁה עֵדִים יָקוּם דָּבָר:
דברים יט טו

◆

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה אלא וכו' בשבועות. נ"ב פ' הדיינין דף מח ע"א: (ב) תוס' ד"ה האי וכו' לחיש ליה לרבה:

◆

מוסף רש"י

דכל הנשבעין שבתורה. כל המחוייבין שבועה מן התורה, נשבעין ולא משלמין. כלומר לא חייבה תורה שבועה לישבע וליטול, אלא הנתבע ישבע לתובע ולא ישלם (שבועות מד:) מי שתובעים אותו ישבע ויפטר, דכתיב ולקח בעליו ולא ישלם, מי שעליו לשלם הוא נשבע, ולא נשבע התובע ויטול (ב"ק צו: וכעי"ז שם קו.). **ושכנגדו חשוד על השבועה.** התובע שהנתבע שכנגדו חשוד על השבועה ומתחייב הנתבע שבועה מן התורה ע"י הודאה במקצת, נשבע התובע ונוטל (שבועות מד:). **וחנוני על פנקסו.** על מה שכתוב בפנקסו שהוא כותב עליו הקפות שהוא מקיף (שם).

◆

תוספות רי"ד

פי' ממון שנתחייב עלי' שבועה ולא הספיק לישבע ומת אינו מורישו לבניו כיון שנתחייב לישבע ובניו אינם יכולים לישבע אותו השבועה שנתחייב בה אבוהון. והכא קתני דיורשיו משביעין אותה ואת יורשיה דאלמא יורשי האלמנה גובין מיורשי הבעל ואע"פ שלא נשבעה והיא כבר נתחייבה שבועה כדין כל הבא ליפרע מנכסי יורשים ומשני לה לצדדין קתני דיורשין משביעין אותה קאי באלמנה ואת יורשי' לא קאי אלא אגרושה ומתה היא ואח"כ מת בעלה שלא נתחייבה שבועה מעולם עכשיו נשבעים יורשי' שבועת היורשים לא קאי אאלמנה וכן נמי אם יורשי הבעל טוענין על יורשי האשה שפרענו אתכם הן נשבעים כדין ר"פ. ואין נפטרין בעבור התנאי שעשה להן הבעל. וכן נמי הלקוחות שבאים מכחה נשבעים שלא פקדתו כדין היורשים של אשה. כתב לה נדר ושבועה אין לי עליך וכו'. פי' כיון שהתנה לה בפירוש תנאי קיים לה וליורשיה ולבאים ברשותה וגם על יורשיו ועל הי"ב אם מכר נכסיו לאחרים גובים מהלקוחות בלא שבועה כפי תנאו (דעת הרי"ף והרמב"ם ז"ל בפ' ט"ו מהל' אישות שאין נאמנות מועיל לגבי לקוחות ועי' במ"מ שכתב שיש חולקין ודעתם כדעת רבינו דלקוחות איתנהו דאפשרינ נפשייהו בשלקחו אחר החוב (והנאמנות): הלכה מקבר בעלה לבית אבי'. פי' וז שבועה היא דבעלה מן השבועה ממנו ומיורשיו ולא נתעסקה בנכסי בעלה אם שחורה לבית חמיה ולא נעשית אפוטרופא על הנכנסים אין היורשים משביעין אותה שלא אפוטרופא של אביהן ולא על שום שבועה כדפרישנא לעיל אלא גובה כתובתה בלא שבועה. ואם נעשית אפוטרופא על נכסים היורשים משביעים אותה על האפוטרופסות של אביהן ולא על שום שבועה כדפרישי לעיל ואם נעשית אפוטרופא על הנכסים לאחר מיתת בעלה היורשים משביעין אותה על העתיד ולא לשעבר. פי' על מה שנעשית אפוטרופוס על היתומים לאחר מיתת בעלה שאין תנאי אביהם מועיל אלא על נכסיו ולא על האפוטרופא שנעשית בנכסי היתומים אבל על האפוטרופסות שעבר אין יכולים להשביעה. והמכא מוכח שגם היתומים יי"ל על אפוטרופוס שנעשית

תוספות רי"ד (המשך)

בנכסיהם אבל לא על פלכה ועיסתה ועל נכסי הבית שדין היתומים כדין הבעל: ואמרי' לשעבר מאי עבידתיה. פי' עד מתי נקרא שעבר דלא אמרי' נכסי דיתמי נינהו ואין תנאי יועיל בהן שהרי לא ע"י נכסיו באה לו אמר רב על אפוטרופא שנעשית בחיי בעלה אבל בין מיתה לקבורה משביעין אותה פי' דכבר נכסי קמי יתמי רמו ואין תנאי מועיל בהן כלום. ואם נתעסקה למכור נכסים בעבור קבורתו יכולים להשביעה ור"מ אמר אפילו בין מיתה לקבורה נמי לא משבעי' לה דאמרי נהרדעא לכרגא למזוני ולקבורה מזבנינן בלא אכרזתא. פי' לפרוע למלך מס גלגלת של יתומים או למזונות האשה והבנות המוטלת על היתומים ולקבורת אביהן או אחר מן היתומים מוכרים נכסיהם בלא הכרזה לפי שאין שהות בדבר ואהכי לא משביעין לה על אותה מכירה שא"א שלא תוזל במכירתה ונמצאת שבועת שקר. אף אי משבעת לה מימנעא ולא מזבנא. ונמצא המת מתנוול הלכך אי"ב להשביעה על אותה המכירה וכך הל'. א"ר א"ר"ה נדר דלא שבועה הוא א"י להשביעה אבל יורשיו משביעים אותה אבל נקי נדר נקי שבועה בין הוא בין יורשיו אין משביעים אותה דהכי קא"ל נקית משבועה. פי' דוקא א"ל זה לשון שהתנה עמה שלא יהא לו עלה לא נדר ולא שבועה התם הוא דאמרי' שיורשי' יכולים להשביע' שלשון הזה אינו משמע שפטרה אלא כשתבא לגבות ממנו אבל אם כתב לה הנקי מנדר ומשבועה גם מיורשיו אין יכולין להשביעה שהנאי זה כולל גם היורשים דהכי קא"ל נקי תהא משבועה לעולם בין ממני בין מיורשי: שלח לי' ר' זכאי למ"ע בין דלא נדר ובין נקי נדר בנכסי הוא אי"י להשביעה אבל מנכסא אילין בין הוא בין יורשיו אין משביעין אותה. פי' אין לחלק בין דלא נדר ובין נקי נדר לא יכולים היתומים להשביעה אבל מנכסיא אילין בין הוא בין יורשיו אין משביעין אותה [illegible]